

Jön Mordor, hogy fölfaljon minket

Schulz kedvéért utaztunk Drohobicsba

Elvileg Schulz kedvéért utaztunk Drohobicsba, de igazából a Keletet kerestük. Azt a bizonyos keleti, posztszovjet egzotikumot. A ruszkiságot.

Az iránytaxi sofőrje teljesen őrültnek látszott. Méretes fasz volt, és mindegyikünkre morgott maga körül. Rám is, Havranra is.

Az egyik szeme zölden fénylett, a másik azúrkéken. Akkor vettem észre, amikor fizettem a fuvarért, és odadobtam neki a műszerfalra a két kék Bölcs Jaroszlavot. Rám nézett az eszelős tekintetével, és rögtön tudtam: ez durva lesz. Az is volt, mert az őrült az országút közepén száguldott, pont ott, ahová a felezősávot kellett volna festeni (ha lett volna), és nem félt semmitől. Én helyette is félttem. Láttam, hogy Havran is kicsit be van tojva, de olyan képet vág, mint aki rá se ránt, nem először jár erre, ismeri a Keletet, mint a tenyerét.

Az őrült folyton megelőzött valakit. Láthatóan ez volt az életcélja. Minél több autót megelőzni az életben. Milliméterekre kerülte el a frontális ütközést, de egymás után pipálta ki a kocsikat, ezt az egész posztszovjet mozgócirkuszt. Mert az élőhalottak fesztiválja volt, ami az úton ment. Lihegő Zsigulik, félholt Zaporozsecek, amikbe alighanem már csak varázslattal leheltek életet, Volgák, amik nyüszítve várták a kegyes halált, szenvedéseik végét.

Dél volt és hőség, a horizonton elterülő szántóföld mintha lángolt volna a zöldtől.

– Nincs olyan érzésem, mintha távolabb lenne a horizont, mint nálunk? – kérdeztem kicsit elálmodozva Havrantól.

– Nincs – morgott Havran, és ki se pillantott az ablakon. Dühös volt. A képeket nézegette a fényképezőgépben. Tegnap este és ma reggel készítette őket Lembergben. Főleg hasogatás, rombolás, törés-zúzás volt rajtuk. Festői látványt nyújtottak. Meg különféle érdekességek: angol nyelvű étlap egy lemerbergi étteremből, amelyen a csirkecombot „*chicken foot*”-nak írták, a kínai csirkét meg „*chicken on People's Republic of China*”-nak. Vagy egy disznónak öltözött fickó az utcán, aki egy húsboltot reklámozott; a tulaj túlságosan komolyan vette a nyugati marketing szabályait. No meg egy titokban készített fotó egy rendőrrel, aki saját Lada Samara márkájú URH-kocsija kerekére vizelt a Zamarstynów-negyed egyik aszfaltotlan mellékutcájában. Pontosabban Havran azt hitte, titokban készíti róla a képet. A rendőr ugyanis – egy taknyos srác, úgy nézett ki, mintha most végzett volna a gimiben – észrevette, és ráüvöltött Havranra. Közbeléptem, így velem is ordibálni kezdett. Az útlevelünket követelte, amit nem adtunk oda neki – ha odaadod a tetűnek az irataidat, úgy kell aztán egy rakás dohányért visszaváltani. Persze látszott, hogy éppen a dohányra megy ki a játék. Mi másra? Száz dollárt kért hatósági közeg inzultálása címén. Havran a képébe röhögött. A rendőr, elég váratlanul, meglökte, és megragadta a karját. Mielőtt reagálhattam volna, a meglepett Havran már arccal a palánk felé fordulva állt, a léceknek támasztva a kezét, szétvetett lábbal, a srác meg a zsebeit tapogatta. Talált Havran gyakorlónadrágjában egy zsineret, félredobta, aztán egy bicskát. Csilli-villi svájci darab, volt benne vagy ötven penge: halkés, filézó, konzervnyitó, hozzá mindenféle tolvajkulcsok, még zseblámpa is, már csak egy fúró hiányzott. A kis taknyos egy ideig játszott vele, aztán Havran orra alá dugta a pengét, és közölte, hogy ez kézi fegyver, ami súlyos bűncselekmény, ilyen fegyvert nem lehet becsempészni Ukrajnába, ezért börtön jár.

– Oké, főnök – mondta Havran lengyelül –, nem kell a szöveg: mennyi?

– Száz – mondta a taknyos, látszólag a penge nyitogatására-csukogatására összpontosítva. Havran a tárcájáért nyúlt, és kivett száz hrvnyát. A zsaruröhlögte magát.

– Dollár. Mondtam.

– Meg vagy te húzatva – mordult Havran.

– Akkor mennyit adsz? – alkudozott a rendőr.

– Ötöt tudok.

– Kérem az útlevelet.

– Tíz.

– Az útlevelet.

– Akkor mennyi?

– Hetven.

– Figyelj – Havran próbálta megőrizni a maradék méltóságát, ezért úgy morgott rá, mint egy kutya –, legfeljebb húszat tudok adni, egy kurva cent se többet.

A zsarur behunyta a szemét: halványkék volt, mint a Szentséges Szűzanya ruhája.

– Oké – mondta –, húsz.

Havran elővett két tízest a nadrágja belső zsebéből. Nyilván be volt készítve ilyen esetekre. A zsarur rátette a kezét Havran kezére, és a dohány, mint egy Houdini-előadáson, eltűnt.

– Add ide a kést – nyújtotta a kezét Havran. A zsarur az orra alá dugta a csukott bicskát.

– Elkobozva – mondta –, nagyon veszélyes eszköz.

Zsebre vágta a bicskát, cowboyként ringó léptekkel a Lada Samarájához ment, bemászott, és elrobogott. A fényképről elfeledkezett. Vagy eleve szart rá. Havran olyan káromkodásfűzért eresztett el utána, hogy a szomszéd házból kijöttek az erkélyre a csajok.

Így aztán Havran most megalázva érezte magát és dühös volt.

A drohobicsi állomáson szomorú bábuskák árultak mindent, amit lehet. Lufikat, késeket, törülközőket. Sorra szabadultak meg mindentől, amit sikerült felhalmozniuk az életben, hogy ezt a pár évet még kihúzzák valahogy. Nem vásárolt senki, hiszen senkinek se kellett az életük. Elég baja volt mindenkinek azzal, hogy megalapozza a magát.

A fazonok az állomás melletti kocsmában egybehangozóan állították, hogy a Szójuz idején jobb volt, s a vak is láthatta, hogy – ha tetszik, ha nem – igazuk van.

– Az a baj – magyarázta egy hetvenes évekbeli frizurát viselő arc, tiszta Kazimierz Deyna –, hogy nem azok akarták megcsinálni a kommunizmust, akiknek kellett volna. Hanem a ruszkek. Azok amihez fognak, elcseszik – jelentette ki sörözés közben végtelen nyugalommal, amely különös ellentétben állt a körös-körül uralkodó apokaliptikus lerohadással.

Kizárólag a vihar előtti csönd juthatott eszébe az embernek erről a nyugalomról, s úgy tűnt, a fazon mindjárt elővesz az asztal alól egy PPS-t, és szitává lövi az egész műintézményt. Szabályosan szétkúr mindent: a pultot, a polcon sorakozó néhány palackot, a kistétét a jégsekretyen, a vendégeket és köztük persze minket. De nem csak, mert a szétkúráshoz itt volt még egy szalonnyakú kövér manusz, aki a kocsikulcsával vakargatta a tőkét, egy meghatározhatatlan bácsika, aki bárki lehetett a múltban a huligántól a tábornokig, néhány fiatal, lenyírt hajú, ragadozóképpű srác. Volt valami a levegőben, valamilyen feszültség, úgy tűnt, mintha mindjárt történné valami – Deyna pedig ehhez az egészhez képest túlságosan nyugodtnak tűnt. Pont ezért volt olyan, mint a pisztoly ravasza, amely mindjárt működésbe lép.

– Ha a németek, pláne a svédek akarták volna megcsinálni a kommunizmust – folytatta Deyna –, az egész világ másképp nézne ki. Mindenki látná, hogy ez a legjobb rendszer, ami csak lehet. Mert – Deyna sorban hajlítgatni kezdte az ujjait – van munkád, van otthonod, van nyugid, van szabid, minened van. Csak hát – hagyta abba a hajlítgatást, és lerázta a hamut a hamutartóból felemelt csikkról – a ruszkek csinálták. És elcseszték, mint mindent.

SCHULZ, Bruno
Fahjas boltok
Jelenkor, 1998

Elcseszni egy ilyen gyönyörű eszmét! – sóhajtott valódi fájdalommal, így kapcsolva össze galíciai nyugatbarátságát a tudattal, amitől egyszerűen nem tudott szabadulni: a Szójúz alatt jobb volt.

Megittuk a sört, és szedelőzködni kezdtünk. Nem akartuk, hogy jelenléteinkben robbanjon ez az energia, amely úgy szívárgott, mint rezsóból a gáz.

– Tévedsz, Bohdan – mondta eközben a meghatározhatatlan bácsika, és elnyomta a cigijét a hatalmas, nehéz hamutartóban, amellyel simán szét lehetett volna loccsantani valakinek a koponyáját. – Ha a németek vagy a franciák csinálják a világkommunizmust, akkor meg komplexusaink kellene hogy legyenek velük szemben. A Szójúzban a ruszoknak voltak komplexusaik velünk szemben, mert mi mindig kulturáltabbak voltunk náluk.

– Az észtek meg nálatok. Kapjátok be mind, rohadt banderisták – mondta hangosan oroszul a kövér, aki már nem vakargatta a tőkét, felhajtotta a sört, elnyomta a cigijét, felállt, és becsapta maga mögött az ajtót. Az ablakból láttuk, hogy beszáll egy kikalapált Audi százasba, és olyan csikorgással fordul ki, hogy a közelben tojást áruló bábúská kis híján szívrohamot kapott.

A szovjet panelházak úgy uralták a galíciai dombokat, mint hadsereg a stratégiai magaslatokat. Hosszú, unalmas úton lépkedtünk a központ felé egy hrucsovi időkből épült lakótelepen keresztül. A panelházak között kis, régi görög katolikus templom, utolsó nyoma annak, ami azelőtt itt volt. A panelek úgy magasodtak fölébe, mint focihuligánok az áldozat fölé, akinek mindjárt beverik a képét. Erkélyeiken tűzifát tároltak, az ablakokból kályhasövegek meredeztek.

A templom előtt találkoztunk egy hátizsákos lengyel sráccal. Dettó, mint mi. A kerítés mögött lapult egy irdatlan teleobjektívvel, három bácsikát próbált lefényképezni, akik a panel előtt üldögéltek a padon. Egy kilométerről áradt belőle a Wigor balzsam szaga.

– Nézzétek őket – mondta, amikor odaléptünk hozzá. – Van bennük valami – mondta, és meggyújtotta a staubját a miénkről –, valami... áldott. Valamilyen örök bölcsesség van ráírva, értitek... az arcukra. Olyan... békés bele nyugvás a sorsba, szóval... olyan megvilágosodás.

– Ja – felelte Havran, láthatóan szüksége volt rá, hogy valakin levezesse a feszültséget –, a munkanélküliségtől és láblógatástól támad az embernek a legutóbb megvilágosodása.

A srác úgy nézett ránk, mint a barbárokra.

– Nem értetek semmit – válaszolta.

A templomból kilépett egy csaj. Rövid haj, vietnámi papucs, szép lábak és combok a levágott szárú farmer forrónadrágban. Fekete, nagyon fekete szeme volt. Mintha valaki két lyukat lőtt volna a fejébe. Nyomában a pópa. Ukránul beszéltek. A pópa olyan képet vágott, mint aki azon gondolkodik, hova bújjon a csajjal, hogy nyugodtan meghúzhassa. Láthatóan csalódott, amikor a csaj odalépett a fényképezőgépes sráchoz és megölelte. Lengyel srác, ukrán csaj. A fotós figyelte pillantásainkat, amelyekkel körbetapogattuk a rövid hajú csajt, arcára kiült a valószerűtlenül szép lányok pasijaira jellemző, kelletlenül elnéző és mesterkéltén gúnyos mosoly.

– Schulzot keressetek? – kérdezte. – A helyet, ahol lelőtték, felismeritek a mécsesről. Gyűjtöttem egyet – dicsekedett.

– A haza örökre hálás lesz neked – veregette meg a vállát Havran, s közben meresztgette a szemét a combokra és vádlikra. A csaj megvetően nézett rá. A kilőtt lyukakkal.

Megvolt a mécses, meg. Ott hevert a kis pékség lépcsőjén, amelynek cégtábláján az állt ukránul: „Svizsij hlib” (friss kenyér). Még égett is. Itt feküdt Schulz holtteste egy egész napig, a németek ugyanis valamiért nem engedték elszállítani. Próbáltam elképzelni. Ahogy ott fekszik a kis, feketedő test a nehéz télikabátban – de nem ment. Ahogy nem tudtam ideképzni a *Bálványimádás Könyvének* erotikus körmeneteit sem. Egyszerűen hülyén nézett volna ki. Dehát általában is nehéz volt Drohobicsba képzelni bármit, ami a szovjet idők előtt történt. Még Galíciát is. A Szovjetunió durva testével agyonnyomta Galíciát, és még mindig itt feküdt ez a test, mert ha megdöglött is, nem tudták hogyan eltemetni.

Így hát elmentem a patikába Wigor balzsamért, Havran meg a boltba kvászért. A patikusnő, mint mindig, amikor Wigort vettem, az orra alatt mosolygott. Zavart a dolog.

– Mi olyan mulatságos a Wigor balzsamban? – kérdeztem.

– Semmi, semmi – felelte.

– De hát látom – mondtam. Megrázta a fejét, és közölte: semmi baj, ne törődjek vele. Megvontam a vállam. Fogtam a két üveget, és visszamentem

a lépcsőre. Havran már ott ült. A fotós által gyűjtött mécses a lába előtt égett. Ittunk egy kicsit, és néztük a drohobicsi főteret.

– Mécseset gyűjtöttatok? De szép! – hallottuk hirtelen lengyelül. Két lány állt mellettünk. Az egyik trikójára *Bruno Schulz* volt írva, a másikéra *Franz Kafka*. Mindkettőjük haja feketére festve, csak az egyiké rövid, a másiké hosszú, vállig érő. Mindketten egy-egy fekete gyertyát tartottak a kezükben.

Lengyel szakos egyetemisták voltak. Varsóból. A rövid hajút Marzenának hívták. A másikat Boženának. Azért jöttek, hogy – ahogy fogalmaztak – „leróják tiszteletüket a nagy lengyel-zsidó író, a lengyel nyelv mestere előtt”. Így mondták. Leróni tiszteletüket és persze megkeresni a Krokodil utcát.

Meggyűjtötták a fekete gyertyákat (biztos valami dizájnoltban vették még Varsóban), lerakták a lépcső elé, és leültek mellénk. Körbeadtuk a Wigort.

– Istenem, milyen szegény és mégis varázslatos ország, nem? – mondta Božena; irritáló volt a hangja. Mondjuk ki: nyafogott és idegesítően szótagolva beszélt. – Szívesen élnék itt egy darabig. Kicsit úgy érzem itt magam, mint egy mesében. Megnyugtató, értitek? Megnyugtató. Van ebben a pusztulásban, amit itt megfigyelhetünk, valami alapvetően schulzi, nem? – Kicsit hadonászott beszéd közben. A csuklójára jin és jang volt tetoválva. Annyit jelentett, hogy az egyetem után nem fog rohanni a munkaerőpiacra. Nem többet. – Tényleg elbűvölő ez az ország. Valahogy minden, ööö, cseszódik szerteszét, mint Schulznál. Minden olyan átmeneti, olyan – próbababaszzerű, nem? Elvesztette a formáját. Akár Schulz világában hihetnők magunkat.

– „Hihetnők”? – Már Havran is eléggé be volt állva. – Mért mondd az, hogy „hihetnők”?

– Jaj, ez egy szép, régi forma, miért ne használhatnók? – magyarázta barátjáné helyett a szintén bewigorozott Marzena. – Bolesław Leśmian és Brunon Schulz is ezt használta, mert a Brunon formát ragozzuk, nem a Brunót; egyáltalán, régen így beszéltek. Amikor minden jobb és értelmesebb volt, az újságban pallérozott nyelven írtak, nem úgy, hogy gaga meg csöcs, a kávéházakban meg értelmes és lényegbevágó dolgokról beszéltek. Mert Witkacy ült a kávéházakban.

– És mért mondd minden mondat végén azt, hogy „nem”? – kérdeztem Boženát.

Božena dühösen nézett rám.

– Azért nem minden mondat végén, nem? – kérdezte. – Egyébként meg: honnan tudhatnók? Miért, zavar?

Igazából ott kellett volna hagynunk őket a lépcsőn, de győztek a hormonok: Marzena tényleg ingerlő volt. Božena már kevésbé, Marzena viszont, hát... Volt valami mókás a szájában, ahogy csücsörítette, kicsit mint egy madár; nagyon úgy tűnt, Havran is megkívánta a csajt. Hát majd versengünk kicsit, gondoltam. A sport fél egészség. Ezért csak vettünk még egy kis kvászt, összekevertünk a Wigorral, és elmentünk velük, hogy megkeressük a Krokodil utcát.

Lófrátlunk a drohobicsi utcákon, és rájöttem, hiába mond Božena ilyeneket, hogy „hihetnők” meg „nem?”, azért igaza van. Tényleg csak ereklyeként létezett itt a forma. Az egész civilizációs máz, amivel az elmúlt tizenvalahány év leöntötte Drohobicsot, gagyi volt. Ideiglenes. Amolyan posztnomád cucc. Ahogy Lengyelországban is, csak még inkább. „A város ódon, korhatag talajába oltott pseudoamerikanizmus – olvasta nyafogó hangon Božena, mert – naná – nála volt a *Fabajas boltok* – a silány, zsbivásári fennhéjzás buja, de üres és szintelen vegetációjával szökkenett itt szárba.”

De igazából sokkal rosszabb volt a helyzet, mint ahogy Schulz jósolta.

„Láthattunk olcsó, vacakul épített bérházakat karikatúrába illő homlokzattal, mindenfelől monstruózus, repedezett gipszstukatúrával teletűzdelve. Rozzant, kidölt-bedölt városzéliek viskók sebtiben összetakolt portalét kaptak, melyben csak a gondosabb szemügyrevétel leplezte le a nagyvárosi építkezés nyomorúságos utánzatát.”¹

Az volt a baj, hogy nem kellett gondosabban szemügyre venni. Már ránézésre szemet szúrt minden, az egész svindli és bővli. Nem is látszatszépség volt, hanem tisztán jelzésszerű. A lényeg, hogy ha – mondjuk – a kereskedő, aki boltot bérelt a főteren, kirakott a bolt elé egy régi virágcserepet, a cserépbe földet töltött, a földbe meg mindenféle hülye virágot ültetett, akkor az egésznek, baszki, semmi köze nem volt a szépséghez. Csak azt jelezte, hogy a boltos nagyon szeretné, hogy lássuk: ide akart rakni valami szépet, és megtett minden tőle telhető.

„Egymás mellett sorakoztak a szabószalonok, konfekcióboltok, porcelánüzletek, drogériák, fodrász-szalonok” – olvasta fennhangon Božena;

borzalmasan formálta a szavakat. – „Szürke, nagy kirakatüvegükön rézsútosan vagy félkörben futott a felirat, domború, aranyozott betűkből: KONFISZÖHÍ, MANIKÚH, KENG OF ÖNGLAND.”

Úristen, gondoltam, kissé már imbolyogva. Teljes hanyatlás. Amit Schulz annak idején megvetett, azt mi a sikk és a divat csúcának tekintjük. Schulz egy percig se bírta a mai Drohobicsban. Nem várna gestapósokra, ő maga eresztené bele azt a kettőt a tarkójába.

Közben klasszikus *tour de Schulz*ot csináltunk. Először megkerestük a bérház helyét, ahol Schulz apjának a híres rőfösüzlete volt. Aztán elsétáltunk a házhoz, ahol lakott. Božena és Marzena ragaszkodtak hozzá, hogy menjünk be, a ház jelenlegi lakója azonban, egy testes asszonyosság narancsárgára festett oroszlánsörénnyel, kikiabált, hogy tűnjünk a fenébe, mert ránk küldi a kutyát. Božena és Marzena úgy vélték, ez a *couleur local* része, és nagyon örültek. Noteszük volt, amibe felírták az ilyen dolgokat. Leültek a fémre festett, magas járdaszegélyre, és jegyzetelni kezdtek.

Božena már istentelenül részeg volt. Fel-alá rohangált az utcákon, és üvöltözött, hogy imádja Ukrainát, örökre itt akar élni. Közölte, hogy beköltözik az egyik szétcseszett házba vagy mondjuk egy padlásra: bámulja a tetőtérből a várost, könyveket olvas és gyönyörű verseket ír – ezzel fog telni az élete, mondta. Marzena ugyan kevésbé volt részeg, de ráhangolódott Boženára. Mindketten ültek a járdaszegélyen, adogatták egymásnak a balzsamos üveget, és megbeszélték, hogy amint befejezik az egyetemet – irány Drohobics. Kibérelnek valamit ketten, kérnek uniós támogatást, és nyitnak valami drohobicsi kultúrházat, ahol lesznek anyagok Schulzról, de egy füst alatt Nalkowskáról is, aki felfedezte őt, meg általában a két háború közti irodalomról. Mindenekelőtt Witkacyról. Egyébként is valami totális Witkacy-fázisba csúsztak, folyton arról beszéltek, hogy Stasio így, Stasio úgy, végül azon kezdtek filózni, mekkora lehetett neki. Ültem mellettük, egyik cigit a másik után szívtam, és néztem, ahogy egy nagyobb patkány nagyságú kiskutya körbeugat egy teherautót. A sofőr mindent elkövetett, hogy elgázolja a kutyát, végül sikerült is neki. A kiskutya rémisztően felvonyított, és kihányta a pofáján a belét.

Božena és Marzena félbehagyták a szót. Szemük elkerekedett. A következő pillanatban ők is hányni kezdtek.

És ki tudja, hogy végződött volna az egész, ha nem kellett volna visszautaznunk Lembergbe. Fél óra múlva indult az utolsó vonat az állomásról. Fogtunk egy taxit, gondosan kiválasztva a leglerobbantabbat.

A vasútállomás melletti kocsmá, ahol Bohdan még reggel a svéd Szovjetuniót vizionálta, feketélt a koromtól. Hiányzott az üveg az ablakokból, az ajtó. A tűzoltók göngyölték össze a felszerelésüket. – Gázrobbanás – suttogetta a bábuska, aki tojást árult az állomás előtt, és mindent látott. – Szörnyű tragédia.

A pénztár zárva volt. Tábla lógott rajta: „technikai szünet”. Így hát le kellett fizetnünk a kallert, hogy felszállhassunk a vonatra, amit a lengyel szakos csajok precízen feljegyeztek a noteszükbé mint a *couleur local* újabb elemét. A vagonok szélesek voltak, sokkal szélesebbek, mint nálunk. Ezt is feljegyezték.

– Beszárás, mi megy ebben az országban – érezte át mélységesen Marzena –, teljes szétesés.

– Hát igen – nyafogta Božena –, konkrétan senki se fog hinni nekem, ha visszamegyünk a tanszékre, és elmeséljük, nem?

– Harmadik világ, tiszta harmadik világ – fűzte hozzá Marzena. – Baszki, utánozni próbálják Európát, de ez csak valami Európa-paródia. Atyaszentisten... tudom, hogy Lengyelország olyan, amilyen, de konkrétan megcsókolom a földet, mint a pápa, amint hazaérünk!

Gin-tonikot vettek elő, a fogukkal próbálták levenni a kupakot. A próbálkozás Marzena üvöltésével ért véget – beletört a hetese. Nem tudom, honnan tudta rögtön, hogy a hetes az, de fél másodperccel a törés után üvöltöni kezdett, hogy az egész vagon zengett belé: „kitövtém a hetest! kitövtém a hetest!” Havran, a szemét, gyorsabban reagált nálam, és rögtön ugrott, hogy megvigasztalja. Pár másodperccel később csókolózni kezdtek. Kit érdekel a kitövt hetes. Božena várakozva nézett rám. Amennyire tudtam, kerültem a pillantását. Úgy tettem, mint akit baromira érdekel az ablakban elszuhanó zöld Galícia.

Az ülés mellett elsétált egy rövid hajú csaj. Hosszú combok és szép lábak a vietnámi papucsban. A fejében két fekete lyuk. A fotós csaja. De egyedül volt. A vagonok közti átjáró felé tartott. Becsukta az ajtót, és nemsokára cigarettaszag szállt a folyosó felől.

Kivettem a zsebemből a cigit, és – elnézést kérően pillantva a lengyel szakos barátnőre, aki úgy tudta ragozni a Brunót, mint senki más – felálltam, és követtem az éjszeműt.

A folyosón állt és a falnak támaszkodva cigizett. Amint kinyitottam az ajtót, rögtön belém fúrta a két fekete lyukat. Ez kibillentett az egyensúlyomból. Úgy tettem hát, mintha nem vennék tudomást róla. Kiráztam egy cigit, és rágyújtottam, újfent tetetett figyelemmel szemlélve Halicsina (Galícia) zöld szántóföldjeit.

– Minek jöttetek ide? – kérdezte hirtelen a lyukszemű lengyelül, erős ukrán akcentussal.

– Tessék? – lepődtem meg.

– Minek jöttetek ide, lengyelek? – kérdezte. – Amióta felszálltatok, hallgatlak titeket. Úgy látom, nagyon nem tetszik itt nektek.

– Honnan tudsz ilyen jól lengyelül? – próbáltam témát váltani, mert nem akartam Marzena és Božena helyett letolást kapni. Helyesebben – akkor úgy tűnt, kizárólag Marzenáról és Boženáról van szó.

– Megmondom, miért jöttetek ide – siklott el a kérdésem fölött a csaj. – Azért, mert máshol kiröhögnek titeket. És annak tekintenek, aminek ti minket: mucsának, amit cikizhetnek. És amihez képest felsőbbrendűnek érezhetik magukat.

– „Képest”, „mucsá”, „cikiz” – próbáltam játszani a kult. – Látom, Lengyelországban tanultál. Biztos Krakóban.

– Mert mindenki éhenkórász keleti csürrhének tekint titeket – folytatta közben a csaj, egyenesen a szemembe nézve a fekete lyukakkal –, nemcsak a németek, de a csehek, sőt a szlovákok és a magyarok is. Csak ti gondoljátok, hogy a magyarok olyan kurva jó haverjaitok. Igazából ugyanúgy cikiznek titeket, mint bárki más. Nem beszélve a szerbekről és a horvátokról. Még a litvánok is, öreg. Mindenki azt gondolja rólatok: Oroszország, csak kicsit más kiadásban. Harmadik világ. Csak velünk lehettek leereszkedők. Velünk kárpótolhatjátok magatokat azért, hogy mindenhol máshol kitörlik veletek a seggüket.

Nem vette le a tekintetét az arcomról. Próbáltam állni a pillantását, de végül feladtam. Galícia zöld szántóföldjei egymás után suhantak el.

– Hát ti? – fújtam ki a füstöt. – Hova szoktatok utazni, hogy jobban éreztetek magatokat? Mit tudom én, Üzbegisztánba? Valahova biztos szoktatok.

– Mondd csak – kérdezte a csaj, állával a Wigor balzsam felé bökkve, amit a kezemben tartottam –, miért iszol mindenki előtt, tüntetőleg potencianövelő italt?

Döbbsen emeltem szememhez a címkét, aztán rájöttem, túlságosan megalázó a mozdulat, ezért eltoltam magamtól, az eltolás viszont még megalázóbb volt, mert volt benne valami ostoba elfojtás, ezért újra felemeltem. Valóban: apróbetűvel írtak valami „*erektilna diszfunkciója*”-ról.

– Basszus – szaladt ki belőlem. Eszembe jutott, amikor legutóbb Wigort ittunk a lengyeli főtéren, üvegből, és azt hittük, azért fotóz bennünket mindenki a mobiljával, mert olyan klasszul mutatunk. Már tudom, miért csinálták. Két felnőtt lengyel, aki nagydobra veri, hogy erekciófokozó italt iszik – épületes látvány lehetett.

A lyukszemű nekিপöckölte a cigit a szemközti falnak, fél méterre a fejemtől. Beterített a szikraeső. Aztán elvált a faltól, elhúzott mellettem, és visszament a vagonba.

Visszamentem a helyemre. Kerestem a lyukszeműt, de nem volt a vagonban. Božena szerencsére már aludt. Vagy úgy tett, mint aki alszik. Havran Marzenát taperolta. Az egész vagon úgy tett, mintha nem látná. Végül felálltak, és a végé felé vették az irányt. Ültem a helyemen, iszogattam az erekciózavar elleni italt, és a vagonajtó kitört üvegén keresztül bámultam, ahogy kinyitják a végéajtót, és hitetlenkedve nézik, ami mögötte van, majd becsukják, és rosszkedvűen visszaballagnak a helyükre.

– Mi az – kérdeztem –, megint a *couleur local*?

Mosolyogni próbáltak, de nem igazán ment nekik.

– Nesztek – nyújtottam nekik a Wigort –, igyatok egy kortyot.

KÖRNER GÁBOR FORDÍTÁSA

Részlet a szerző Jön Mordor, hogy felfaljon minket, avagy a szlovák titkos története (2013) című riportkönyvéből, amely magyarul jövőre jelenik meg a Typotex Kiadónál.

¹ Bruno Schulz: *Krokodil utca*. (Kerényi Grácia fordítása)